Velkomin til Norðurlandaráðs

– starf og starfshættir

Norðurlandaráð

Velkomin til Norðurlandaráðs – starf og starfshættir

ANP 2017:715

ISBN 978-92-893-4875-1 (PRINT)

ISBN 978-92-893-4876-8 (PDF)

ISBN 978-92-893-4942-0 (EPUB)

<http://dx.doi.org/10.6027/ANP2017-715>

© Norðurlandaráð

Umbrot: Louise M. Jeppesen

Prentun: Rosendahls

Printed in Denmark

5041 0457
Ecolabelled Printed Matter

Norrænt samstarf

Norræna samstarfið er eitt umfangsmesta svæðasamstarf í heiminum. Samstarfið nær til Danmerkur, Finnlands, Íslands, Noregs og Svíþjóðar auk Álandseyja, Færeyja og Grænlands. *Norræna samstarfið* er pólitískt, efnahagslegt og menningarlegt og skiptir miklu í evrópsku og alþjóðlegu samstarfi. Í norrænu samstarfi er unnið að því að styrkja stöðu Norðurlanda í sterkri Evrópu. *Með norrænu samstarfi* er unnið að því að efla norræna og svæðisbundna hagsmuni í alþjóðlegu umhverfi. Sameiginleg gildi landanna styrkja stöðu Norðurlanda og skipa þeim meðal þeirra svæða í heiminum þar sem nýsköpun og samkeppnishæfni er mest.

Norðurlandaráð

Ved Stranden 18

DK-1061 København K

www.norden.org

Sækja útgefið efni: **www.norden.org/nordpub**

Velkomin til Norðurlandaráðs

– starf og starfshættir

Norðurlandaráð

Efnisyfirlit

Velkomin til Norðurlandaráðs	7
Um Norðurlandaráð	9
Norrænt notagildi	11
Verðlaun Norðurlandaráðs	12
Svansmerkið	13
Skipulag og uppbygging	14
Norðurlandaráðsþing	15
Forseti og varaforseti	16
Forsætisnefndin	17
Nefndir	17
Alþjóðlegt samstarf	20
Skrifstofa Norðurlandaráðs	23
Landsdeildir	23
Flokkahópar	24
Ritarafundir	25

Starfsárið og starfshættir	27
Gerð fjárhagsáætlunar: Norræna ráðherranefndin	29
Formennskuáætlun	30
Fjárhagsáætlun og fjármál	31
Fjárhagsáætlanir landsdeildanna	31
Styrkir til flokkahópa	31
 Mál og afgreiðsla þeirra	 32
Þingmanna-/nefndartillögur (A-mál)	33
Ráðherranefndartillögur (B-mál)	34
Greinargerðir og skýrslur (C-mál)	35
Álit/svör (D-mál)	35
Fyrirspurnir (E-mál)	36
Pólitískt samráð	37
Ákvarðanir	38
 Norræna ráðherranefndin	 41
Skrifstofa ráðherranefndarinnar	42
 Skrifstofur landsdeilda Norðurlandaráðs	 45

MYND: NORDEN.ORG, MAGNUS FRÖDERBERG

Frekari fróðleik má nálgast á heimasíðunni www.norden.org, en þar er einnig að finna frekari upplýsingar um norrænt samstarf og ítarlegri umfjöllun um Norðurlandaráð.

Velkomin til Norðurlandaráðs

Þessi bæklingur er stutt kynning á starfi Norðurlandaráðs. Kaflarnir eru hafðir stuttir og þar koma einungis fram allra nauðsynlegustu upplýsingar. Frekari fróðleik má nálgast á heimasíðunni www.norden.org, en þar er einnig að finna frekari upplýsingar um norrænt samstarf og ítarlegri umfjöllun um Norðurlandaráð. Þar er einnig hægt að gerast áskrifandi að norrænum fréttabréfum.

MYND: NORDEN.ORG, MAGNUS FRÖDERBERG

Starf í Norðurlandaráði byggist á
Helsingforssamningnum frá árinu 1962.
Myndin er frá þingi Norðurlandaráðs í
finnska þinghúsinu í Helsingfors.

Um Norðurlandaráð

Norðurlandaráð var stofnað árið 1952 sem samstarfsvettvangur þjóðþinga og ríkisstjórna Norðurlanda, sem vildu í kjölfar seinni heimsstyrjaldar koma á nánara samstarfi. 87 fulltrúar frá Danmörku, Finnlandi, Íslandi, Noregi og Svíþjóð og frá Færeyjum, Grænlandi og Álandseyjum eru skipaðir af þjóðþingum landanna samkvæmt tillögum stjórnmalaflokkanna. Ekki eru beinar kosningar til Norðurlandaráðs. Samþingin í Finnlandi, Noregi og Svíþjóð hafa, auk Norðurlandaráðs æskunnar, áheyrnarrétt í Norðurlandaráði.

Norðurlandaráð og Norræna ráðherranefndin eiga að vinna sameiginlega að norrænum lausnum sem hafa skýr jákvæð áhrif og norrænt notagildi (sjá eftirfarandi) fyrir alla Norðurlandabúa. Það gerir Norðurlandaráð fyrst og fremst með því að leggja fram tillögur og hafa áhrif á og veita norrænu ríkisstjórnunum ráðgjöf með yfirlýsingum og fyrirspurnum. Helstu verkfæri fulltrúanna eru tillögur og fyrirspurnir sem hægt er að beina til Norrænu ráðherranefndarinnar eða til einnar eða fleiri ríkisstjórna Norðurlanda.

Norðurlandaráð á náið samstarf við þjóðþing og fjölda alþjóðlegra og svæðisbundinna þingmannasamtaka bæði innan og utan Norðurlanda.

Starf í Norðurlandaráði byggist á Helsingforssamningnum frá árinu 1962, ásamt starfsreglum Norðurlandaráðs.

Umhverfis-, loftslags- og orkumál og rannsóknir, menntun og nýsköpun, að tryggja opin Norðurlönd og aukinn sýnileiki eru mikilvæg atriði í norrænu samstarfi. Myndin er af sænska þinghúsinu.

Norrænt notagildi

Reglan um norrænt notagildi er mikilvæg í norrænu samstarfi. Meginatriði hennar eru

- að sameiginlegar norrænar lausnir hafi meiri áhrif en sömu aðgerðir í hverju landi fyrir sig
- að efla og þróa norræna samkennd
- að auka norræna færni og samkeppnishæfni
- að efla norræn áhrif á alþjóðavettvangi.

Norrænt samstarf beinir sjónum að málaflokkum þar sem samnorrænar aðgerðir skapa virðisauka fyrir hvert land fyrir sig og íbúa þeirra. Árangur samstarfsins birtist – og á að birtast – í lífi og starfi fólks og fyrirtækja á Norðurlöndum. Samstarfið hefur m.a. leitt til sameiginlegs norræns vinnumarkaðar, vegabréfasambands og fjölda sameiginlegra félagslegra ákvæða. Auk þess hafa íbúar Norðurlanda lengi getað sest að og stundað nám og rannsóknir alls staðar á Norðurlöndum jafnfætis ríkisborgurum viðkomandi lands.

Umhverfis-, loftslags- og orkumál og rannsóknir, menntun og nýsköpun, að tryggja opin Norðurlönd og aukinn sýnileiki eru mikilvæg atriði í norrænu samstarfi sem miðar að því að Norðurlönd verði áfram í fremstu röð í hnattvæddum heimi.

Verðlaun Norðurlandaráðs

Norðurlandaráð veitir á hverju ári fimm verðlaun. Við árlega verðlaunaafhendingu eru veitt bókmenntaverðlaun, tónlistarverðlaun, kvikmyndaverðlaun, barna- og unglingabókaverðlaun og náttúru- og umhverfisverðlaun.

Verðlaunum Norðurlandaráðs er ætlað að vekja áhuga almennings á norrænum bókmenntum, tungumálum, tónlist og kvikmyndum. Náttúru- og umhverfisverðlaunin eru veitt norrænu fyrirtæki, samtökum eða einstaklingi sem hefur með fyrirmyndarvinnubrögðum gert náttúru- og umhverfissjónarmið að föstum þætti í rekstri sínum eða starfi, eða hefur á annan hátt unnið mikilsvert starf í þágu náttúru og umhverfis. Hver verðlaun nema 350.000 danskra króna.

← Katarína Frostenson frá Svíþjóð hlaut
bókmenntaverðlaun Norðurlandaráðs árið
2016 fyrir ljóðasafnið „Sånger och formler“.

Svansmerkið

Svansmerkið á uppruna sinn í svönunum fimm sem birtust fyrst á veggspjaldi vegna dags Norðurlanda árið 1936 sem gert var út frá ljóðinu „Svanerne fra Norden“ eftir Hans Hartvig Seedorff-Pedersen.

Árið 1956 voru gefin út frímerki á Norðurlöndum þar sem myndefnið var fimm svanir, útfært með ólíkum hætti. Árið 1985 urðu svanirnir fimm síðan innblástur fyrir nýtt tákn fyrir opinbert norrænt samstarf sem finnski listamaðurinn Kyösti Varis hannaði fyrir Norrænu ráðherranefndina og Norðurlandaráð. Vængfjaðrirnar átta í svansmerkinu tákna norrænu ríkin fimm, Danmörku, Finnland, Ísland, Noreg og Svíþjóð, ásamt Færeyjum, Grænlandi og Álandseyjum.

Árið 1989 var svansmerkið notað sem fyrirmynd að norræna umhverfismerkinu sem nú er vel þekkt. Markmiðið var að gefa norrænum neytendum kost á að velja bestu fánlega vöru á markaði út frá umhverfissjónarmiði.

Skipulag og uppbygging

Þingið, forsætisnefndin og nefndir Norðurlandaráðs eru pólitískur samstarfsvettvangur Norðurlandaráðs. Þingið kýs einnig eftirlitsnefnd og kjörnefnd.

Kjör fulltrúa í Norðurlandaráði fer fram samkvæmt eftirfarandi skiptireglu:

Landsdeild Danmerkur	16
– Færeyjar	2
– Grænland	2
Landsdeild Finnlands	18
– Álandseyjar	2
Landsdeild Íslands	7
Landsdeild Noregs	20
Landsdeild Svíþjóðar	20
<hr/>	
Samtals	87

Fulltrúar Færeyja, Grænlands og Álandseyja eiga sæti annars vegar í dönsku og hins vegar finnsku landsdeildinni.

Stjórnsýslan er í höndum skrifstofu Norðurlandaráðs, skrifstofa landsnefndanna, skrifstofa flokkahópanna og ritarafundar. Sjá nánar á bls. 23–25.

Norðurlandaráðsþing

Þing Norðurlandaráðs fer með æðsta ákvörðunarvald Norðurlandaráðs, samþykkir fjölda ákvarðana (tilmæla) á árlegum þingum sínum, leggur fram yfirlýsingar til ráðherranefndarinnar eða ríkisstjórna Norðurlanda. Þingið kýs forseta og varaforseta Norðurlandaráðs, kýs um skipan nefnda og velur stund, stað og málefni fyrir næsta aðalþing.

Árlegt aðalþing Norðurlandaráðs er haldið í 44. viku (október/nóvember) til skiptis í höfuðborgum Norðurlanda í því landi sem fer með formennsku í eftirfarandi röð: Danmörk, Finnland, Noregur, Svíþjóð og Ísland. Aukaping koma saman ef forsætisnefnd ákveður slíkt, eða ef a.m.k. tvær ríkisstjórnir eða tuttugu og fimm fulltrúar óska eftir því.

Á Norðurlandaráðsþingi sitja 87 kjörnir fulltrúar ásamt breytilegum fjölda ráðherra, en einungis kjörnir fulltrúar hafa atkvæðisrétt. Þingfundirnir eru opnir.

Þingfundum er stjórnað af forseta eða öðrum fulltrúa í forsætisnefnd. Í upphafi þingsins samþykkja þingmenn dagskrá ásamt reglum um þingsköp, samkvæmt tillögu forsætisnefndar.

Fastur liður á dagskrá þingsins er leiðtogafundur með þátttöku forsætisráðherra Norðurlanda. Hér geta fulltrúarnir rætt beint við forsætisráðherrana málefni sem eru ofarlega á baugi á grundvelli tiltekins þema sem ákveðið er fyrirfram. Annar fastur liður á dagskránni er

fyrirspurnatími samstarfsráðherranna en þá geta fulltrúar í Norðurlandaráði lagt fyrirspurnir beint fyrir ráðherra ríkjanna fimm og Grænlands, Færeyja og Álandseyja.

Atkvæðagreiðsla er opin. Tillögur sem atkvæði eru greidd um, eiga að vera orðaðar þannig að hægt sé að svara þeim játandi eða neitandi. Þingið er ákvarðanabært þegar 44 fulltrúar eða varamenn eru viðstaddir.

Vinnutungumál Norðurlandaráðs eru skrifuð og töluð danska, norska og sænska en öll mikilvæg vinnuskjöl eru þýdd yfir á finnsku og íslensku. Á þingunum er samtímatúlkað til og frá finnsku og íslensku og ensku eftir þörfum. Á nefndarfundum er hægt að túlka til og frá finnsku og íslensku eftir þörfum.

Forseti og varaforseti

Forseti og varaforseti Norðurlandaráðs næsta almanaksárs eru kjörnir á árlegu aðalþingi Norðurlandaráðs. Forseti og varaforseti eru kjörnir úr röðum fulltrúa þess lands þar sem næsta aðalþing fer fram. Löndin skiptast á um að skipa embættið í eftirfarandi röð: Finnland, Noregur, Svíþjóð, Ísland og Danmörk.

Forsætisnefndin

Forsætisnefnd Norðurlandaráðs fer með ákvarðanavald á milli hinna árlegu þinga. Forsætisnefndin stjórnar og samræmir samstarf innan Norðurlandaráðs, ber ábyrgð á helstu pólitískum og stjórnsýslulegum málefnum, semur framkvæmdaáætlanir og fjárhagsáætlanir og sér um meginatriði í utanríkis- og öryggismálum, ásamt því að sjá um alþjóðlegt samstarf Norðurlandaráðs.

Forsætisnefndin er *staðgengill þingsins* milli þinga og getur lagt fram yfirlýsingar eða tilmæli. Í forsætisnefnd eiga sæti forseti og varaforseti ásamt 13 þingfulltrúum. Öll lönd og flokkahópar eiga fulltrúa í forsætisnefnd.

Forsætisnefndin (og fagnefndirnar) geta haft undirnefndir eða starfshópa, talsmenn/áheyrnarfulltrúa og skýrslugjafa í afmörkuðum verkefnum í skemmri eða lengri tíma. Dæmi um þetta er hópur talsmanna flokkahópanna um fjárhagsáætlun sem á samráð við ráðherranefndina um norrænu fjárhagsáætlunina og fastir skýrslugjafar nefndanna, t.d. í málefnum sem varða ESB, stjórnsýsluhindranir, neytendamál, orkumál eða aðra málaflokka sem nefndirnar kjósa að veita forgang.

Nefndir

Pólitískt samstarf innan fagsviða fer fyrst og fremst fram í fjórum fagnefndum Norðurlandaráðs og í forsætisnefnd, en hún stjórnar starfi nefndanna. Nefndirnar fjalla um mál

á sínu fagsviði: þingmanna- og nefndartillögur, ráðherra- og ríkisstjórnartillögur, greinargerðir, álit, svör o.fl.

Yfirleitt eru nefndarfundir lokaðir almenningi, en nefndirnar geta ákveðið hvort fundirnir séu lokaðir eða ekki. Þær geta t.d. boðið gestum til að gera grein fyrir tilteknu málefni. Einnig er hægt að sækja um að fá að koma fyrir nefndirnar í samræmi við reglur um áheyrnarrétt.

Nefndir Norðurlandaráðs eru eftirfarandi:

- **Norræna þekkingar- og menningarnefndin** beinir sjónum að menningu, rannsóknum og menntun, grunn- og framhaldsskólum, fullorðinsfræðslu og alþýðufræðslu – þar á meðal málum sem snerta tungumálasamstarf, nýmiðla, færniþróun og nýsköpun á sviði menntamála og íþróttamál.
- **Norræna velferðarnefndin** fæst við norræna velferðarlíkanið. Nefndin leitast við að finna sjálfbærar efnahagslegar lausnir á sviðum sem varða umönnun barna, ungmenna og eldri borgara, fatlanir ásamt áfengis- og fíkniefnamálum. Á dagskrá nefndarinnar eru einnig jafnréttismál, réttindi borgaranna, lýðræði, mannréttindamál og barátta gegn glæpum. Samlögum, fólksflutningar og málefni flóttamanna heyra einnig undir velferðarnefndina ásamt húsnæðismálum og málefnum frumbyggja á Norðurlöndum.

- **Norræna sjálfbærninefndin** leggur áherslu á umhverfis- og náttúruvernd, náttúruauðlindir – þar á meðal nýtingu náttúruauðlinda í landbúnaði, sjávarútvegi og skógrækt. Nefndin fjallar einnig um loftslagsmál, réttindi neytenda, fiskveiðistjórnun, landbúnaðarmál, matvæli, kjarnorkuöryggi, líffræðilega fjölbreytni og sjálfbærni.
- **Norræna hagvaxtar- og þróunarnefndin** fjallar um málefni sem snerta vinnumarkað og vinnuvernd, atvinnulíf, viðskipti, iðnað, orkumál, baráttu gegn stjórnsýsluhindrunum, samgöngur og öryggi í samgöngumálum. Nefndin fjallar einnig um mál sem tengjast fjármála- og efnahagsstefnu – þar á meðal starfsskilyrði rannsókna, framleiðslu og viðskipta, og í framhaldi af því frjálsa för á mörkuðum og vinnumörkuðum á Norðurlöndum ásamt svæða- og skipulagsmálum, samskiptum og upplýsingatækni.

Allar nefndirnar leitast við að efla samstarf við ESB og fylgjast því með afgreiðslu mála sem skipta norrænt samstarf máli.

Eftirlitsnefndin

Eftirlitsnefndin fylgist fyrir hönd þingsins með starfsemi sem fjármögnuð er úr sameiginlegum sjóðum Norðurlanda. Eftirlitsnefndin getur beint yfirlýsingum til forsætisnefndar um hvernig túlka beri Helsingforssamninginn, aðra samninga um norrænt samstarf, starfsreglur Norðurlandaráðs og um önnur innri málefni. Öll löndin skulu eiga fulltrúa í

eftirlitsnefndinni, en í henni sitja sjö fulltrúar og jafnmargir varamenn.

Kjörnefnd

Kjörnefnd undirbýr og leggur fram tillögur að kjöri sem fer fram á þinginu. Í kjörnefnd eiga sæti sjö fulltrúar.

Stjórnsýsluhindranahópur

Stjórnsýsluhindranahópurinn er óformlegur starfshópur sem heyrir undir Norrænu hagvaxtar- og þróunarnefndina. Í hópnum eiga sæti einn eða fleiri fulltrúar nefndarinnar og forsætisnefndar. Markmið starfshópsins er að hlutast til um og samræma starf nefndanna og forsætisnefndarinnar gegn stjórnsýsluhindrunum, og tengja saman starf Norðurlandaráðs og Stjórnsýsluhindranaráðs Norrænu ráðherranefndarinnar að afnámi stjórnsýsluhindrana, en þar á einnig sæti fulltrúi Norðurlandaráðs.

Alþjóðlegt samstarf

Norðurlandaráð á náið samstarf við fjölda svæðisbundinna þinga og þingmannasamtaka utan Norðurlanda.

Forsætisnefndin ber meginábyrgð á alþjóðasamskiptum, en fagnefndirnar fjórar eru einnig virkar í alþjóðlegu starfi. Á árinu 2017 mun forsætisnefndin uppfæra stefnumörkun Norðurlandaráðs í alþjóðamálum hvað varðar starf útávið.

Vegna landfræðilegrar legu Norðurlanda í Norður-Evrópu og Norður-Atlantshafi er eðlilegt að Norðurlandaráð eigi einkum samskipti við þjóðþing á þessu svæði. Þau

felast m.a. í samstarfi við aðila á Eystrasaltssvæðinu, Norðurskautssvæðinu, Barentssvæðinu og við norðlægu víddina. Norðurlandaráð vill gjarnan láta meira til sín taka gagnvart ESB í málaflokkum sem varða samnorræna hagsmuni, ekki síst gagnvart norrænum fulltrúum á Evrópuþinginu. Á árinu 2017 mun Norðurlandaráð ráða starfsmann sem mun bera sérstaka ábyrgð á þessum tengslum.

Norðurlandaráð hefur árum saman átt samstarf við rússneska þingmenn, bæði á svæðum í Norðvestur-Rússlandi og einnig við Dúmuna og Sambandsráðið í Moskvu. Innlimun Krímskagans dró úr samskiptunum en þó eru enn tengsl við rússneska þingmenn. Allt frá því að Eystrasaltsþingið var stofnað hafa verið nánin tengsl milli þess og Norðurlandaráðs. Eystrasaltsþingið er nánasti samstarfsaðili Norðurlandaráðs.

Norðurlönd eru hluti af Norðurskautssvæðinu. Meðal forgangsmála í norrænu samstarfi er samstarf við Vestnorræna ráðið og við grannlönd Norðurlanda í vestri, einkum Kanada.

Norðurlandaráð hefur samband við önnur svæði í Evrópu, þar á meðal Evrópuráðið og Benelúxþingið. Á Balkanskaga og í löndum sem áður tilheyrðu Sovétríkjunum er einnig áhugi á að læra af reynslu Norðurlanda af svæðasamstarfi.

MYND: SCANPIX.DK

Norrænu löndin, að Færeyjum, Grænlandi og Álandseyjum meðtöldum, hafa hvert sína landsdeild í Norðurlandaráði. Myndin er af Alþingishúsinu í Reykjavík.

Skrifstofa Norðurlandaráðs

Skrifstofa Norðurlandaráðs hefur aðsetur á sama stað og Norræna ráðherranefndin og Norræni menningarsjóðurinn í Norðurlandahúsinu í miðborg Kaupmannahafnar. Á skrifstofunni starfa um það bil 15 manns frá öllum Norðurlöndum. Daglegum störfum skrifstofunnar er stýrt af framkvæmdastjóra Norðurlandaráðs.

Skrifstofa Norðurlandaráðs undirbýr og fylgir eftir málum sem fjallað er um í forsætisnefnd, fagnefndum og öðrum stofnunum og ber ábyrgð á samskiptum við Norrænu ráðherranefndina, hagsmunaaðila, alþjóðleg samtök og tengslum við skrifstofur landsdeilda og flokkahópa.

Landsdeildir

Norrænu löndin, að Færeyjum, Grænlandi og Álandseyjum meðtöldum, hafa hvert sína landsdeild í Norðurlandaráði. Landsdeildirnar sjá til þess að ákvörðunum teknum í Norðurlandaráði og ráðherranefndinni sé fylgt eftir í löndunum. Landsdeildirnar hafa eigin skrifstofur í þjóðþingum landanna. Meginverkefni skrifstofa landsdeildanna er að vera kjörnum fulltrúum Norðurlandaráðs til aðstoðar með:

- **hagnýt atriði**
- **fundargögn**
- **samningu tillagna og/eða fyrirspurna o.fl.**

Skrifstofurnar greina frá starfi Norðurlandaráðs hver í sínu landi og eru auk þess virkar í undirbúningi og framkvæmd nefndarfunda, málþinga, umsagnarferla, þinga o.fl.

Flokkahópar

Kjörnir fulltrúar í Norðurlandaráði geta myndað flokkahópa. Í flokkahópi verða að vera a.m.k. fjórir þingfulltrúar frá eigi færri en tveimur löndum. Flokkahóparnir fá styrki til starfsemi sinnar í Norðurlandaráði samkvæmt reglum sem forsætisnefndin setur.

Í Norðurlandaráði eru eftirfarandi fimm flokkahópar:

- **Flokkahópur jafnaðarmanna**
- **Flokkahópur miðjumanna**
- **Flokkahópur hægrimanna**
- **Flokkahópur vinstri-sósíalista og grænna**
- **Norrænt frelsi**

Nánari upplýsingar um flokkahópana er að finna á www.norden.org.

Fulltrúar og flokkar sem ekki tilheyra neinum flokkahópi fá styrki samkvæmt reglum sem forsætisnefnd setur.

Flokkahóparnir hafa eigin skrifstofur og ráða sjálfir sitt aðstoðarfólk. Hlutverk flokkahópanna er m.a. að

- semja fyrirspurnir og þingmannatillögur
- undirbúa kjör í Norðurlandaráði
- samræma pólitíska afstöðu innan hópsins í málefnum sem eru til umfjöllunar
- samræma og setja fram pólitíska afstöðu hópsins
- samræma samstarf við þingflokka og stjórn málaflokka í einstökum löndum
- halda sambandi við ríkisstjórnir landanna og tilsvarandi flokkahópa í ESB og á öðrum alþjóðlegum vettvangi
- hafa samráð við borgara og samtök á Norðurlöndum eftir atvikum.

Ritarafundir

Ritarafundi sitja framkvæmdastjóri Norðurlandaráðs og starfsmenn skrifstofanna, landsdeilda og flokkahópa. Ritarafundurinn undirbýr fundi forsætisnefndar og fjallar um önnur sameiginleg hagsmunamál.

MYND: SCANPIX.DK

Þemaþingið er haldið á hverju vori í einhverju norrænu landanna. Myndin er frá danska þinghúsinu í Kaupmannahöfn.

Starfsárið og starfshættir

Forsætisnefnd og aðrar nefndir Norðurlandaráðs halda fimm samhliða fundi á ári hverju, þar af tvo í tengslum við aðalþing og þemaþing. Auk þess er einn fundanna haldinn í tengslum við námsferðir forsætisnefndar og fagnefndanna. Sjötti fundur forsætisnefndar er síðan haldinn í lok árs.

Eftirlitsnefndin, kjörnefndin og aðrir starfshópar halda fundi eftir þörfum. Fundirnir eru yfirleitt haldnir í tengslum við aðra fundi.

Starfsárið hefst með janúarfundunum. Janúarfundirnir eru haldnir í því landi sem fer með formennsku í Norrænu ráðherranefndinni. Fagnefndirnar fjalla m.a. um starfsáætlanir nefndanna, samskiptaáætlanir og þema ársins og tillögur sem leggja á fyrir þemaþing.

Þemaþingið er haldið á hverju vori í einhverju norrænu landanna. Fulltrúar ríkisstjórnar viðkomandi lands sitja þingið. Á þemaþinginu er fjallað um tiltekið málefni sem er ofarlega á baugi í því skyni að efla samráð Norðurlandaráðs og Norrænu ráðherranefndarinnar.

Allar nefndir Norðurlandaráðs fara í námsferðir í tengslum við sumarfundina sem eru haldnir hver í sínu lagi ólíkt almennum nefndarfundum sem eru haldnir samtímis og á sama stað. Sumarfundirnir eru yfirleitt haldnir í 26. viku (júní/júlí) og eru þá oft sameinaðir námsferðum nefndanna til staða sem skipta þær máli, oft staða þar sem afla má upplýsinga um viðfangsefni nefndanna.

Að loknu sumarfríi hittast nefndirnar á septemberfundum, en þá eru aðallega á dagskrá málefni sem munu verða til umfjöllunar á næsta þingi.

Árlegt aðalþing Norðurlandaráðs er haldið í 44. viku (október/nóvember) í því landi sem fer með formennsku í ráðinu. Þar eru haldnir nefndar- og flokkahópafundir áður en þing hefst, og á meðan á þinginu stendur er haldinn fjöldi funda: samráðsfundir með fagráðherrum, fundir forsætisnefndar með t.d. forsætisráðherrum, utanríkisráðherrum, samstarfsráðherrum, Vestnorræna ráðinu, fulltrúum annarra þjóðþinga o.fl. Sjá nánar um þing Norðurlandaráðs á bls. 15.

Starfsárinu lýkur með desemberfundi forsætisnefndar.

Forsætisnefnd, fagnefndir og aðrar nefndir færa gerðabækur á fundum sínum. Allar ályktanir eru staðfestar á fundinum. Eigi síðar en 14 dögum eftir fundinn er fundargerð send út og hún birt á www.norden.org.

Gerð fjárhagsáætlunar: Norræna ráðherranefndin

Norræna ráðherranefndin skal samþykkja fjárhagsáætlun fyrir norrænt samstarf í heild og er hún borin undir Norðurlandaráð til staðfestingar. Á grundvelli leiðbeininga um fjárhagsáætlun undirbýr framkvæmdastjóri Norrænu ráðherranefndarinnar tillögu að fjárhagsáætlun sem fer til umfjöllunar í nefndum Norðurlandaráðs og flokkahópum. Norðurlandaráð og Norræna ráðherranefndin fjalla um fjárhagsáætlun fram að Norðurlandaráðsþingi þar sem nefndarálit um fjárhagsáætlun Norrænu ráðherranefndarinnar er afgreitt á þingfundi með endanlega samþykkt fyrir augum. Norðurlandaráð getur

lagt til breytingar á forgangsröðun (endurráðstöfun) og krafist nánari skýringa á tilteknum fjárliðum til að tryggja að fénu verði varið á tiltekinn hátt. Fjárhagsramminn sjálfur er óhagganlegur. Í samráði við talsmenn flokkahópanna ber forsætisnefndin ábyrgð á vinnu að fjárhagsáætlun þar til hún er lögð fyrir Norðurlandaráð á þinginu í 44. viku. Tilmæli Norðurlandaráðs eru því næst send til Norrænu ráðherranefndarinnar.

Fjárhagsáætlun næsta árs er endanlega samþykkt af samstarfsráðherrum í desember.

Á sumarfundunum ræða nefndirnar og flokkahóparnir tillögu framkvæmdastjórans að fjárhagsáætlun fyrir næsta ár og talsmenn vegna fjárhagsáætlunar (fulltrúar flokkahópanna) eru að því loknu upplýstir um það.

Á septemberfundunum er fjallað um langtímaforgangsröðun fjárhagsáætlunar og talsmenn vegna fjárhagsáætlunar fá upplýsingar um forgangsröðunina fyrir samráð með MR-SAM (Samstarfsráðherrar Norðurlanda) sem yfirleitt fer fram í byrjun árs.

Formennskuáætlun

Á hverju ári er tekin saman formennskuáætlun þess lands sem fer með formennsku í Norðurlandaráði næsta ár. Markmiðið með formennskuáætluninni er að leggja áherslu á forgangsmál og áherslur í starfi Norðurlandaráðs og norrænu samstarfi.

Að auki semja fagnefndirnar fjórar eigin starfsáætlanir á hverju ári og samskiptaáætlun.

Fjárhagsáætlun og fjármál

Forsætisnefnd Norðurlandaráðs gerir árlega fjárhagsáætlun fyrir ráðið. Útgjöld Norðurlandaráðs eru m.a. styrkir til flokkahópa, kostnaður við stjórnsýslu, fundi og ferðalög, faglegt starf nefndanna, túlkun og þýðingar, útgáfumál o.fl. Tekjurnar eru fyrst og fremst framlög frá norrænu ríkjunum samkvæmt skiptireglu sem byggist á hlutdeild í samanlögðum vergum þjóðartekjum landanna.

Fjárhagsáætlanir landsdeildanna

Hver landsdeild hefur eigin fjárhagsáætlun innan ramma viðkomandi þjóðþings. Fulltrúar í Norðurlandaráði sækja nefndarfundum Norðurlandaráðs og starfsemi landsdeildanna er fjármögnuð af fjárhagsáætlunum landsdeildanna.

Styrkir til flokkahópa

Styrkjum til flokkahópa er ætlað að standa undir hluta af kostnaði við starfsemi þeirra. Um er að ræða grunnupphæð sem er sú sama fyrir alla hópana ásamt tiltekinni upphæð fyrir hvern fulltrúa. Fulltrúar sem standa utan norrænu flokkahópanna fá einungis fulltrúastyrkinn. Forsætisnefndin ákveður upphæð styrkja til flokkahópa í tengslum við samþykkt fjárhagsáætlunar fyrir viðkomandi ár og eins hvernig skipting er milli grunnupphæðar og fulltrúastyrks.

Mál og afgreiðsla þeirra

Norðurlandaráð hefur ráðgefandi hlutverk gagnvart Norrænu ráðherranefndinni og ríkisstjórnnum Norðurlanda. Tækin sem fulltrúar Norðurlandaráðs hafa til umráða eru *tillögur* og *fyrirspurnir*. Flokkahópar eða skrifstofur landsdeildanna geta aðstoðað við framsetningu máls áður en það er sent til skrifstofu Norðurlandaráðs. Skrifstofa Norðurlandaráðs hefur ráðgefandi hlutverk gagnvart nefndunum og fulltrúum nefndanna.

Pólitísk umfjöllun um mál fer fram í fagnefndum og forsætisnefnd. Fulltrúarnir geta m.a. sent skriflegar fyrirspurnir til ríkisstjórna Norðurlanda eða til Norrænu ráðherranefndarinnar, eða lagt fram tillögur, annað hvort á eigin vegum eða í samstarfi við nefnd/flokkahóp. Á þingum Norðurlandaráðs leggur ráðherranefndin fram ráðherranefndartillögur. Tegundir þingmála eru auðkenndar með bókstöfum:

- **A-mál:** Þingmanna- eða nefndartillögur
- **B-mál:** Ráðherranefndartillögur eða ríkisstjórnartillögur
- **C-mál:** Greinargerðir og skýrslur
- **D-mál:** Svör frá ráðherranefndinni eða ríkisstjórnnum norrænu landanna (við tilmælum)
- **E-mál:** Fyrirspurnir til ríkisstjórna Norðurlanda eða til Norrænu ráðherranefndarinnar

Að auki er flokkurinn „Skjöl“, sem nær yfir skjöl (greinargerðir og þ.h.) sem eru til upplýsingar/umfjöllunar á þinginu, en ekki er ætlunin að taka ákvörðun um.

Aðeins ein nefnd getur borið meginábyrgð á umfjöllun um tiltekna tillögu, en nefndin getur leitað til annarra nefnda, einnar eða fleiri, um að fjalla um hana, eða sent hana til umsagnar innanhúss og byggt niðurstöður á sjónarmiðum sem koma fram.

Allar gerðir mála má senda til skrifstofunnar allt árið um kring. Forsætisnefndin ber formlega ábyrgð á að mál sem berast komi til umfjöllunar í hinum ýmsu nefndum Norðurlandaráðs. Öll formleg mál sem eru til umfjöllunar hjá Norðurlandaráði eiga að fara í gegnum skjaladeild skrifstofu Norðurlandaráðs, sem sér um að réttu ferli sé fylgt og farið sé að tímamörkum.

Málin eru birt jafnóðum í rafrænu skjalasafni á heimasíðunni og skráð í málaskrá sem einnig er birt á www.norden.org.

Þingmanna- og nefndartillögur (A-mál)

Kjörinn fulltrúi í Norðurlandaráði getur lagt fram þingmannatillögu, forsætisnefnd getur lagt fram forsætisnefndartillögu, nefndir (t.d. eftirlitsnefndin) geta lagt fram nefndartillögu. Allar slíkar tillögur eru kallaðar A-mál. Tillagan þarf að vera undirrituð af í það minnsta einum fulltrúa, varamaður getur einnig verið meðflutningsmaður tillögu. Sumar nefndir koma sér

upp skýrslugjöfum sem hafa það hlutverk að kynna sér tiltekin málefni til hlítar og undirbúa síðan stærri mál til umfjöllunar í nefndunum.

Hægt er að senda tillögu í skriflegt *umsagnarferli* hjá stjórnvöldum og samtökum í löndunum og norrænum samtökum og stofnunum. Einnig er hægt að efna til munnlegs umsagnarferlis/málstofu í tengslum við nefndarfundir.

Þegar nefnd hefur lokið umfjöllun um nefndartillögur leggur hún fram *nefndarálit*, sem á að fela í sér rökstudda tillögu um ákvörðun. Tillagan getur falið í sér hvatningu til Norðurlandaráðs um að samþykkja *tilmæli* til Norrænu ráðherranefndarinnar eða til einnar eða fleiri ríkisstjórna Norðurlanda í tilteknu máli, eða hvatningu til Norðurlandaráðs varðandi *innri málefni*, t.d. um starfsreglur Norðurlandaráðs. Nefndarálitið er samið á grundvelli tillögu meirihluta nefndarinnar. Þeir fulltrúar sem ekki eru sammála tillögu meirihlutans geta gert fyrirvara um ákvörðun nefndarinnar.

Ráðherranefndartillögur (B-mál)

Norræna ráðherranefndin, ein eða fleiri ríkisstjórnir á Norðurlöndum, landsstjórn Færeyja, Grænlands (Naalakkersuisut) eða Álandseyja geta lagt fram ráðherranefndartillögur og ríkisstjórnartillögur. Þær geta t.d. varðað framkvæmdaáætlanir, fjárhagsáætlanir o.fl. Þessar tillögur eru kallaðar B-mál og liggja yfirleitt fyrir í

upphafi þings Norðurlandaráðs. Að því loknu er ferlið eins og varðandi D-mál (sjá eftirfarandi).

Greinargerðir og skýrslur (C-mál)

Þáttur í eftirlits- og eftirfylgni hlutverki Norðurlandaráðs er að fjalla árlega um skýrslur frá ráðherranefndinni.

- **C 1** er skýrsla Norrænu ráðherranefndarinnar um norrænt samstarf síðastliðið ár.
- **C 2** er verkefna- og fjárhagsáætlun Norrænu ráðherranefndarinnar fyrir næsta ár.
- **C 3, C 4 og C 5** eru skýrslur ríkisendurskoðanda um ársreikninga og starfsemi Norðurlandaráðs, Norrænu ráðherranefndarinnar og Norræna menningarsjóðsins.

Álit/svör (D-mál)

Á grundvelli A- og B-mála samþykkir Norðurlandaráð á ári hverju u.þ.b. 35 tilmæli, sem beint er til Norrænu ráðherranefndarinnar eða til einnar eða fleiri ríkisstjórna Norðurlanda. Tilmælum sem samþykkt eru á Norðurlandaráðsþingi (rekommendationer) er beint til Norrænu ráðherranefndarinnar eða til einnar eða fleiri af ríkisstjórnnum Norðurlanda. Tilmæli sem eru samþykkt af forsætisnefnd þegar hún gegnir hlutverki þingfundar á milli þinga (fremstillinger) hafa sama gildi og tilmæli samþykkt á Norðurlandaráðsþingi, og er þeim einnig beint til Norrænu ráðherranefndarinnar eða til einnar eða fleiri ríkisstjórna Norðurlanda.

Viðbrögð við tilmælum eru kölluð *álit* eða *svör* (D-mál). Ráðherranefndin eða ríkisstjórnirnar eiga að gera grein fyrir (veita svar/álit) hvað þær hafa aðhafst vegna tiltekinna tilmæla. Svörin má veita jafnóðum á milli þinga, þó eigi síðar en fyrir næsta aðalþing.

Nefndirnar fara jafnóðum yfir öll svör/álit og semja um þau nefndarálit þar sem lagt er mat á það hvort orðið hafi verið við tilmælunum eða ekki. Á grundvelli matsins er kveðið á um hvort málið teljist endanlega afgreitt eða hvort viðhalda skuli tilmælunum, eða hvort bíða skuli pólitísks samráðs.

Ástæðan fyrir því að fallið er frá tilmælum er ýmist að ráðherranefndin/ríkisstjórnirnar hafa orðið við þeim á fullnægjandi hátt eða að ljóst er að einhverra hluta vegna verði ekki farið að tilmælunum. Nefndin getur einnig valið að leggja fram nýja tillögu/tilmæli, ef upphaflega tillagan þykir úrelt eða áherslubreytingar hafa orðið í áranna rás.

Fyrirspurnir (E-mál)

Kjörnir fulltrúar, eða varamenn þeirra, geta lagt fram fyrirspurnir til ríkisstjórnanna eða Norrænu ráðherranefndarinnar. Fyrirspurn á annað hvort að snúast um norrænt samstarf almennt eða snerta skýrslu eða svar sem fyrirspyrjandi óskar að fá varpað ljósi á. Óheimilt er því að leggja fram fyrirspurn sem einvörðungu varðar innanríkismál tiltekins lands. Hún á að fela í sér rökstuðning í stuttu máli fyrir því að fyrirspurnin er lögð fram.

Fyrirspurnir má leggja fram skriflega allan ársins hring til skrifstofu Norðurlandaráðs sem kemur málinu áfram gegnum skrifstofu framkvæmdastjóra Norrænu ráðherranefndarinnar. Veita skal svör við skriflegum fyrirspurnum eigi síðar en sex vikum eftir að þær eru lagðar fram og eiga þau að vera undirrituð af ráðherra.

Í fyrirspurnatíma á þinginu geta fulltrúar lagt fram munnlegar fyrirspurnir sem ráðherrarnir svara beint á þinginu.

Pólitískt samráð

Norðurlandaráð og ríkisstjórnir norrænu landanna hafa samkvæmt samkomulagi frest til að svara nýjum tilmælum skriflega.

Ef Norðurlandaráð kys að viðhalda tilmælum hefst pólitískt samráð milli fulltrúa ráðherranefndarinnar og Norðurlandaráðs þegar ágreiningur er um þau. Samráðið getur farið fram á þingum eða í hlutaðeigandi nefnd Norðurlandaráðs. Að loknu pólitísku samráði er litið svo á að tilmælin séu endanlega afgreidd. Ef vilji er til að viðhalda málinu þarf að vekja máls á því með nýjum tilmælum sem getur fyrst orðið á næsta fjárhagsári.

Pólitískt samráð getur farið fram í sambandi við ráðherranefndarfund, þing Norðurlandaráðs, nefndarfund eða samráðsfund í samræmi við eðli tilmælanna.

Að loknu pólitísku samráði semja nefndir Norðurlandaráðs endanlegt nefndarálit. Það er staðfest af þingfundinum eða forsætisnefndinni, og því næst er ráðherranefndin upplýst um hvort talið sé að afgreiðslu málsins/tilmælanna sé lokið.

Ákvarðanir

Norðurlandaráð afgreiðir *formleg mál* með ólíkum gerðum ákvarðana:

- **Tilmælum** er beint til Norrænu ráðherranefndarinnar eða ríkisstjórna Norðurlanda á grundvelli þingmannatillögu, nefndartillögu eða ráðherranefndartillögu (A- eða B-mál).
- **Ákvörðunum um innri málefni** er beint til Norðurlandaráðs og geta þær t.d. varðað starfsreglur eða önnur mál er varða stjórnsýslu. Þær eru teknar á grundvelli forsætisnefndartillögu.
- **Að aðhafast ekkert frekar**, þegar ekki er vilji til að halda áfram með tiltekna tillögu, þ.e.a.s. að málið fellur niður án þess að það hafi leitt til tilmæla eða ákvörðunar um innri málefni.
- Ákvörðun um **að færa mál til bókar og bíða eftir pólitísku samráði** (að hluta eða í heild), er beitt þegar svar frá ráðherranefndinni eða ríkisstjórnunum norrænu landanna er ekki fullnægjandi eða álitíð er að ekki hafi verið farið að tilmælum.

- Ákvörðun um að Norðurlandaráð telji meðferð tilmæla **lokið af hálfu ráðsins** (að hluta eða í heild), er beitt þegar litið er svo á að tilmælunum hafi verið fylgt eða þau framkvæmd á fullnægjandi hátt (eða ef ráðið telur að ekki sé raunhæft að þeim verði fylgt).

MYND: NORSKE, JOHANNES JANSSON

Löndin skiptast á að fara með formennsku Norrænu ráðherranefndarinnar eitt ár í senn í sömu röð og viðhöfð er í Norðurlandaráði, þó ekki á sama tíma. Myndin er frá norska Stórþinginu í Ósló.

Norræna ráðherranefndin

Norræna ráðherranefndin (NMR) var stofnuð árið 1971 og er opinber samstarfsvettvangur norrænu ríkisstjórnanna en er þó ekki yfirþjóðleg. Færeyjar, Grænland og Álandseyjar taka einnig þátt í starfi ráðherranefndarinnar.

Löndin skiptast á að fara með formennsku Norrænu ráðherranefndarinnar eitt ár í senn í sömu röð og viðhöfð er í Norðurlandaráði, þó ekki á sama tíma. Það land sem fer með formennsku Norrænu ráðherranefndarinnar hverju sinni semur áætlun sem er ráðgefandi fyrir norrænt samstarf það árið.

Forsætisráðherrarnir bera meginábyrgð á norrænu samstarfi, en í raun er ábyrgð á samræmingu falin samstarfsráðherrum Norðurlanda (MR-SAM). Hver ríkisstjórn/landsstjórn tilnefnir samstarfsráðherra Norðurlanda fyrir hönd ríkisstjórnarinnar sem auk eigin ráðuneytis ber ábyrgð á samræmingu norræns samstarfs fyrir hönd ríkisstjórnanna. MR-SAM ber ábyrgð á fjárhagsáætlun Norrænu ráðherranefndarinnar og á fjölda þverfaglegra samstarfsverkefna hjá ráðherranefndinni. Norræna samstarfsnefndin (NSK) er samstarfsráðherrunum til aðstoðar og sér um samræmingu opinbers pólitíks samstarfs Norðurlanda. Í NSK eiga sæti embættismenn frá utanríkisráðuneytum landanna ásamt Færeyjum, Grænlandi og Álandseyjum og er nefndin einnig stjórn skrifstofu ráðherranefndarinnar.

Norræna ráðherranefndin er í raun margar ráðherranefndir, þ.e. fagráðherranefndir, auk samstarfsráðherranefndar. Fagráðherranefndirnar hittast tvisvar á ári. Ákvarðanir í norrænu ráðherranefndunum skulu samþykktar einróma. Á vegum ráðherranefndanna starfa embættismannanefndir, skipaðar embættismönnum frá ríkjunum. Þær undirbúa og fylgja eftir málum sem eru til umfjöllunar á norrænum vettvangi.

Forsætisráðherrar Norðurlanda hittast á árlegum fundum og hittast auk þess á öðrum vettvangi, t.d. í sambandi við leiðtogafundi ESB. Norrænir utanríkis- og varnarmálaráðherrar hittast einnig reglulega á öðrum vettvangi.

Skrifstofa ráðherranefndarinnar

Skrifstofa Norrænu ráðherranefndarinnar í Kaupmannahöfn ber ábyrgð á daglegum rekstri samstarfs norrænu ríkisstjórnanna. Skrifstofan ber ábyrgð á því að samþykktar ákvarðanir komist í framkvæmd og að undirbúa mál sem eru tekin upp í hlutaðeigandi ráðherranefndum og í embættismannanefndunum. Sjá nánar um ráðherranefndir og aðrar nefndir á www.norden.org.

Á skrifstofu ráðherranefndarinnar starfa u.þ.b. 115 starfsmenn og er hún undir stjórn framkvæmdastjóra. Skrifstofa framkvæmdastjórans (GSK) ber einnig ábyrgð á samstarfi Norrænu ráðherranefndarinnar (NMR) og Norðurlandaráðs og samræmir jafnóðum svör við

tilmælum og skriflegum fyrirspurnum sem berast frá Norðurlandaráði (NR).

Skrifstofa framkvæmdastjórans samræmir og skipuleggur fundi og mál sem samstarfsráðherrar Norðurlanda (MR-SAM) og Norræna samstarfsnefndin (NSK) hyggjast taka upp. Önnur starfsemi ráðherranefndarinnar er undirbúin á hverju fagsviði fyrir sig.

Inngangur Norðurlandahússins og skrifstofu
Norðurlandaráðs, Ved Stranden 18,
DK-1061 København K.

Skrifstofur landsdeilda Norðurlandaráðs

Nordisk Råd
Den danske delegation
Christiansborg
DK-1240 København K, Danmark
Sími: +45 3337 5999
nr@ft.dk

Norðurlandaráðið
Færøernes Lagting
Postbox 208
FO-110 Tórshavn, Færøerne
Sími: +298 363900
nr@logting.fo

Nordisk Råd
Grønlands delegation
Bureau for Inatsisartut
Postboks 1060
GL- 3900 Nuuk, Grønland
Sími: +299 345 000
inatsisartut@inatsisartut.gl

Nordiska rådet/Pohjoismaiden neuvosto
Finlands delegation
Riksdagshuset
FI-00102 Helsinki, Finland
Sími: +358 9 43 21
int.dep@eduskunta.fi

Nordiska rådet
Ålands delegation
Ålands Lagting
PB 69
AX-220 101 Mariehamn, Åland
Sími: +358 1825 474
maj.falck@lagtinget.ax

Norðurlandaráð
Íslandsdeild
Alþingi
IS-150 Reykjavík, Íslandi
Sími: +354 563 0448
nr@althingi.is

Nordisk råd
Den norske delegasjon
Stortinget
NO-0026 Oslo, Norge
Sími: +47 2331 3050
nordpost@stortinget.no

Nordiska rådet
Svenska delegationen
Riksdagen
SE-100 12 Stockholm, Sverige
Sími: +46 8 786 4000
nr@riksdagen.se

Norðurlandaráð
Ved Stranden 18
DK-1061 København K
Sími: +45 3396 0400
nordisk-rad@norden.org

Norðurlandaráð
Ved Stranden 18
DK-1061 København K
www.norden.org

ANP 2017:715
ISBN 978-92-893-4875-1 (PRINT)
ISBN 978-92-893-4876-8 (PDF)
ISBN 978-92-893-4942-0 (EPUB)